

Rammer for forvaltning av naturvernområder

Kompetansedager styrer våren 2024

Juridisk seksjon naturmangfold

Trond Flydal

Rammer for forvaltningen

- **Naturmangfoldloven**
- **Verneforskrifter**
- **Forvaltningsloven**
- Forvaltningsplan
- Retningslinjer og rundskriv
- Vedtektene

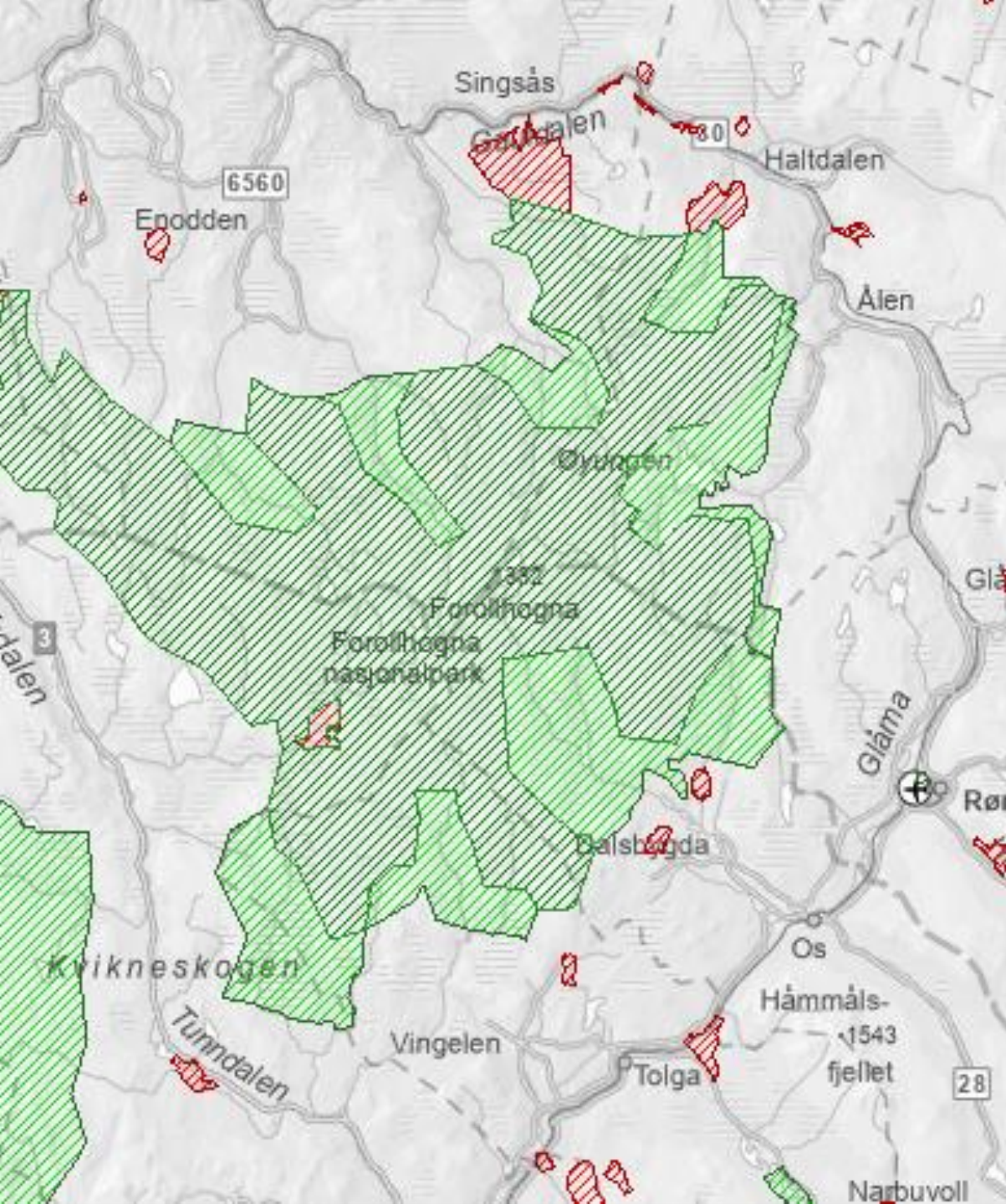
miljodirektoratet.no

Mål med verneområdene

- bevare variasjonsbredden av naturtyper og landskap
- arter og genetisk mangfold,
- truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter
- større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv

Kategorier

- Nasjonalparker
- Landskapsvernområder
- Naturreservater
- Biotopvernområder
- Marine verneområder

Nasjonalpark, § 35

- Større naturområder med særegne eller representative økosystemer eller landskap
- Uten tyngre naturinngrep
- Forbud mot varig påvirkning av naturmiljø og kulturminner
- Sikre uforstyrret opplevelse av naturen
- Ferdsel til fots som hovedregel tillatt

Landskapsvernområde, § 36

- Natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende
- Pågående bruk kan fortsette innenfor forskriftens rammer
- Forbud mot tiltak som kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig
- Ferdsel til fots kan ikke reguleres

Naturreservat, § 37

- Strengeste verneformen
- Kan totalfredes mot all virksomhet
- Forbud mot å forringe verneverdiene angitt i verneformålet
- Bl.a. truet, sjelden eller sårbar natur
- Tematiske verneplaner (myr, sjøfugl, skog)

Miljørettsprinsipper

Retningslinjer for alle beslutninger som berører natur (§ 7)

- Kunnskapsgrunnlaget (§ 8)
- Føre-var-prinsippet (§ 9)
- Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)
- Kostandene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)
- Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

Foto: Pål Klevan

Kim Abel

Skjøtsel § 47

- Tiltak for å opprettholde eller oppnå **den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet.**
- Kan gjøres uten tillatelse fra grunneier (og uten enkeltvedtak fra verneforskriften)
- Unntak: dyr på beite krever tillatelse fra grunneier. Større endringer i naturtilstanden og friluftslivstiltak omfattes ikke.
- Grunneier skal varsles
- Kan kjøpe tjenesten fra grunneier eller andre (anskaffelse)

Foto: Bente Rønning

Marie Lier

Tiltak utenfor verneområdet § 49

- Verneforskriften gjelder bare innenfor verneområdets grenser.
- Tiltak utenfor vernegrensen - § 49
- Legge vekt på hensynet til verneområdet når det gis tillatelser etter annet regelverk

Verneforskrifter og behandling av søknader

Verneforskrifter

- Lokal forskrift for hvert enkelt verneområde
- Verneformål
- Regulerer aktivitet og tiltak innenfor vernegrensen (forbud, unntak og når det kan gis tillatelse)
- Verneforskriften er bindende for alle

Eks. verneformål

§ 2. Formål

Formålet med opprettelsen av Forollhogna nasjonalpark er:

- å bevare et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- å bevare i naturlig tilstand landskapsformer og det biologiske mangfoldet med en variert vegetasjon med stort innslag av kravfulle plantearter og et rikt dyreliv med en høyproduktiv villreinstamme,
- å verne om kulturminner og kulturlandskapsinnslag.

Typiske bestemmelser i nasjonalparker mv

- Vern av landskapet (mot inngrep)
- Vern av plantelivet
- Vern av dyrelivet
- Ferdsel og organisert ferdsel
- Motorferdsel
- Forurensning

Eks. bestemmelser

5.1 Forbud mot motorferdsel

Motorisert ferdseil til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter er forbudt. Forbudet mot motorferdsel gjelder også bruk av modellfly, modellbåt o.l.

5.2 Bestemmelsene i punkt 5.1 er ikke til hinder for:

- a. Motorisert ferdseil i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsyns- og forvaltningstjeneste. Øvelseskjøring for nevnte formål er forbudt.
- b. ---

5.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a. Nødvendig transport av ved, materialer m.m. til eksisterende setre, buer og hytter på snødekt mark.

Tolking av verneforskrifter

- Bestemmelsene må tolkes og benyttes på et faktisk forhold
- Ord og begreper – kan være flertydig mv

Tolkningsmomenter:

- **Ordlyden**
- Forarbeidene - foredrag til kongelig resolusjon
- Formålet
- Forvaltningspraksis
- Forvaltningsplan
- Rettspraksis
- (Juridisk litteratur)

Forvaltningsplaner - langsiktig forvaltning

- Retningslinjer for praktisering av vernebestemmelsene
- Retningslinjene må holde seg innenfor verneforskriftens rammer
- Praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme verneformålet.
- Sikre en helhetlig og langsiktig forvaltningspraksis

Behandling av søknader etter verneforskriften

- Forskriften sier når det kan gis en tillatelse
- Ingen har krav på tillatelse
- Skjønnsmessig vurdering av om det bør gis tillatelse (legges vekt på verneformål, omfang, presedens, alternativer mv)
- Irreversible tiltak – grundig vurdering

Behandling av søknader etter generell dispensasjonsbestemmelse § 48

- Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak i tre tilfeller:

- 1. dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig**

- sikkerhetsventil

- bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser (snever dispensasjonsadgang)

Ot.prp. nr. 52

(2008–2009)

Om lov om forvaltning av naturens mangfold
(naturmangfoldloven)

MILJØ-
DIREKTORATET

Rundskriv om forvaltning
av verneforskrifter

Forts. generell
dispensasjonsbestemmelse, § 48

2. dersom sikkerhetshensyn gjør det
nødvendig eller

3. hensynet til vesentlige samfunnsinteresser
gjør det nødvendig.

Skjønnsmessig vurdering

Hvis det adgang til å gi tillatelse, skal saklige hensyn veies mot hverandre;

- Miljørettsprinsippene og andre retningslinjer som har betydning for saken (forvaltningsplan, retningslinjer fra departementet?)
- Hvor tungtveiende er behovet?
- Er det forsvarlig å gi en tillatelse ut fra verneformålet?
- Kan en tillatelse gi uheldig presedens?
- Bør det stilles vilkår for å ta vare på verneverdiene/begrense skade?

Hvilke vilkår (plikter) kan settes?

- Saklig sammenheng og ikke uforholdsmessig tyngende
- Klare vilkår – mulig å overholde og håndheve
- Miljørettsprinsippene kan støtte opp under vilkår– f.eks. miljøforsvarlige driftsmetoder
- Kan ikke gi myndighet til SNO om å bestemme noe

Eksempler vilkår

- Benytte en bestemt trase og antall turer
- Bestemte områder som skal unngås av hensyn til spesielt sårbare naturverdier
- Utforming og areal byggetiltak (bør fremgå av tillatelsen)
- Krav om rapportering
- Tidspunkt for gjennomføring, f.eks. unngå hekke- og yngletid

Forvaltningsloven

- Forvaltningsorganers utrednings- og informasjonsplikt (§ 17) - er saken godt nok opplyst? - behov for å innhente uttalelser?
- Enkeltvedtak skal være skriftlige (§ 23)
- Krav til begrunnelse (§ 24 og § 25)

Krav til begrunnelsen

Forvaltningsloven § 25

- vises til de regler vedtaket bygger på (vise at vilkårene er oppfylt)
- de faktiske forhold som vedtaket bygger på
- hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn

Naturmangfoldloven

- vurdering av miljørettsprinsippene
- § 48: «...skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på

- Husk å utforme ny begrunnelse hvis styret fraviker innstillingen fra forvalter!

Behandling av klager

- Styrets saksforberedelse i klagesak (§ 33) – varsle parter – og vurdere klagen
- Styret kan endre eget vedtak eller opprettholde og sende til klageinstansen (§ 33) – skal fremgår hvordan klagen er vurdert!
- Miljødirektoratet klageinstans - kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve styrets vedtak og sende saken tilbake for ny behandling (§ 34)
 - manglende begrunnelse kan før til at styrets vedtak oppheves
 - ikke hjemmel (adgang) for å gi tillatelse, ugyldig vedtak

Overtredelser av regelverket

Oppfølging av ulovlige forhold

- Oppgave for styret (vedtektene)
- Brudd på lov, forskrift og enkeltvedtak eks; kjører flere turer, bygger større, gjør inngrep uten tillatelse, deponering/utfylling av masser mv
- Uklarheter – forvalter undersøker nærmere

Ny rev. veileder februar 2024

Hvorfor bør ulovligheter følges opp?

- For å ta vare på verneverdiene på kort og lang sikt – fare for at ulovligheter brer om seg
- Sørge for respekt for vernebestemmelser og enkeltvedtak
- Hensynet til likebehandling. Manglende oppfølging er urettferdig for de som følger vernereglene.

To typer oppfølging

Begge typene oppfølging bør brukes der det er aktuelt!

Forvaltningstiltak

Retting, tvangsmulkt og direkte gjennomføring

– gjøres av hensyn til verneformål/verneverdier

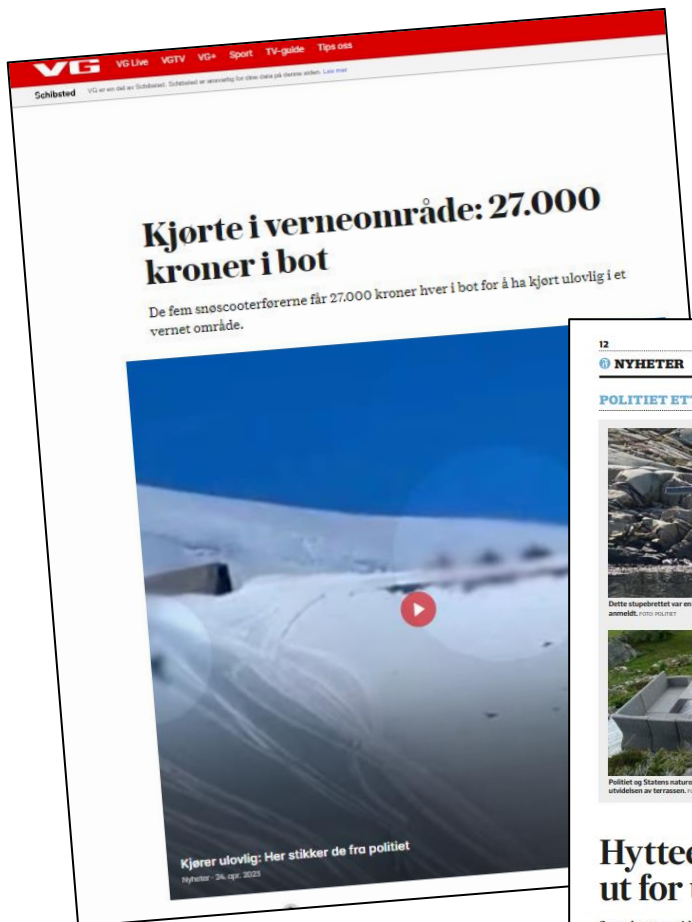
Sanksjoner

Anmeldelse **eller** overtredelsesgebyr

– gjøres for å hinder nye overtredelser - skal virke preventivt mot nye lovbrudd

Forvaltningstiltak

- Pålegg om å rette opp, f.eks. rive ulovlige byggetiltak, fjerne masser.
- Tvangsmulkt brukes for å få gjennomført et pålegg som ikke utføres innen fristen
- Når kan forvaltningen rette opp selv? (direkte gjennomføring)
- *Særlig om etterfølgende tillatelser*

Anmeldelse

- De mest alvorlige lovbruddene bør anmeldes
- Både styret og Miljødirektoratet/SNO kan anmelde

12
NYHETER

POLITIET ETTERFORSKET

Dette stupebrettet var en av grunnene til at den ene hytteeieren ble anmeldt. FOTO: POLIET

Det var anlagt ei trapp i betong på fjellet. FOTO: POLIET

Politiet og Statens naturoppsyn reagerte da de kom over denne utvidelsen av terrassen. FOTO: POLIET

Utvidelse av denne brugga, samt rampe for båt er blant det som ligger til grunn for forelegg. FOTO: POLIET

Hytteeierne må punge ut for ulovlig bygging

Stupebrett, utvidelse av brygga og terrassen, betongtrapp på fjellet. Under en kontroll i skjærgården ble det avdekket en rekke inngrep det ikke var søkt om.

KRISTIANSSAND
 Nå er hytteeierne straffet med bøter. – Jeg anså det ikke som selvsagt, sier den ene til Fædrelandsvennen.

Det var under en felles befaring at politiet og Statens naturoppsyn (SNO) oppdaget inngrepet det ikke var søkt om på to fritidsleiedommer i Kristiansand skjærgården. Disse ligger i Oksoy – Ryvingen landskapsvernområde der en egen forskrift regulerer hva som er lov å gjøre. Formålet er «å ta vare på et

og bygningsalven. Det legges til grunn at hytteeierne utførte «tiltak som alone eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskaps preg eller karakter vesentlig». Begge eiere har vedtatt forelegg.

FJERNET FJELL
 Den ene må ut med 45.000 kroner for følgende forhold i tilhøyning

til en øyboed:
 • Bygget en betongtrapp på fjellet.
 • Boret fjell hull i fjellet under en terrasse, samt låstet og fjernet deler av fjellet.
 • Oppførte leingg på terrassen.
 • Klodde igjen under terrassen.

– Jeg anså det ikke som selvsagt, sier hytteeieren til Fædrelandsvennen.

Han mener det var minimale inngrep som ble gjort fra hans side. I dag er det ryddet opp på stedet.

NYE TERRASSER
 Den andre eieren må ut med 40.000 kroner etter følgende forhold:

hold knyttet til ei hytte på ei mindre øy.
 • Utvidelse av bryggangge ved sjøen på vel 50 kvadrattmeter.
 • Etablering av rampe for oppbåt på vel 15 kvadrattmeter.
 • Utvidelse av eksisterende terrasse.
 • Oppføring av tilkomst, trapp og nye terrasser i ulike nivåer på vel 75 kvadrattmeter.
 • Oppføring av stupebrett. Fædrelandsvennen har ikke lyktes med å få en kommentar fra hytteeieren.

NATURVERNOMRÅDET HAR KLAGET
 Verneområdeforvalter Ronny Skansen opplyser at hytteeieren har fjernet det meste av de ulovlige tiltakene. Han oppbever videre at vedkommende søkte om å få beholde deler av brygganggevidden, ei trapp, mindre utvidelse av eksisterende båt og hagestue i en sønnet som etter godkjennning.

Verneområdeforvalteren innstiller på kun å beholde trappa og bolen, mens styret i verneområdet endte med å innvilge alt det

Overtredelsesgebyr

- Gis av Miljødirektoratet (kan ikke gis av styret – styret oversender saker)
- De mindre alvorlige overtredelsene
- 2 års foreldelsesfrist
- Bare når det er klarhet i fakta og foreligger bevis (ellers må saken anmeldes)

Eksempler overtredelsesgebyr

- ulovlig bruk av droner, brudd på ferdselsforbud og brudd på båndtvang hund skal oversendes
- andre saker konkret vurdering, aktuelt for f.eks.
 - brudd på søknadsplikten når det gis etterfølgende tillatelse
 - brudd på vilkår i enkeltvedtak
 - mindre massedeposering og hogst
 - mindre byggetiltak på eksisterende bygninger

Miljø-
direktoratet